

Nogle siger ligefrem, at de gammelkendte fællesskaber er på vej til at forsvinde. Allerede før det sker, må vi skabe nogle nye, der er tilpasset til den nye tids udtryksformer, for menneskenes behov for at føle, at de har et fællesskab, ændres ikke.

Højskolen kan tilbyde meget af det, som mange af dagens danskere ønsker sig: Et forpligtende fællesskab og afgrænsede rammer, hvor tiden står til rådighed. Det giver mulighed for at overveje, hvad man vil bruge resten af sit liv til, samtidig med at man bliver konfronteret med både fællesskabets og samfundets krav.

Sagt med andre ord: Selv om tiden forandrer sig, så er der fortsat brug for højskolen, som ikke kun er for de unge. Også mere modne grupper, ældre, erhvervsfolk, ufaglærte, vore nye landsmænd, flygtninge – alle kan de bruge højskolen til at komme videre i livet.

Først og fremmest fordi folkehøjskolen er en skole, hvor den enkelte – i et fællesskab med andre – kan afklare væsentlige livs- og samfundsanliggender. En skole for livet, hvor samvær og frie studier uden eksamenskrav er det centrale. Derved er højskolen fortsat med til at styrke demokratiet og give en ballast til at møde de udfordringer, vi står overfor som enkeltpersoner og som samfund. Højskolen giver mod på livet – til eventyret – og derved også mod til at fastholde og forandre. Højskolen kan også være med til at bevidstgøre om væsentlige temaer i vores tilværelse, som miljø, internationalisering, informationssamfundet, menneskerettigheder samt etiske og kunstneriske forhold.

Spørger man tidligere elever om, hvad der var godt ved deres højskoleophold, er svaret ofte samspillet med de andre elever, samtalerne og diskussionerne om aktuelle emner. Overskriften for det hele er fællesskab. Netop her begynder højskoleidéen at fænge. I forhold til den mere målrettede del af uddannelserne er belønningen ikke et afgangsbrev eller en afsluttet eksamen. I folkehøjskolen er det at »være« og »lære« belønningen i sig selv. Med andre ord, så er højskolen et mødested for mennesker med et behov, der rækker ud over de mere grundlæggende kundskaber. Et sted hvor drømme og ny erkendelse skal gå hånd i hånd.

Skal folkehøjskolerne være medspillere eller modspillere til tendenserne i tiden? Svaret er ikke entydigt. På den ene side er skolerne nødt til at tage udgangspunkt i samtiden, hvis de vil have deltagere på kurserne. På den anden side

må skoleformen fastholde de almenyldige spørgsmål om tilværelsens grundvilkår, som er uafhængige af de ofte kortsigtede og aktuelle spørgsmål. Folkehøjskolernes målsætning er den folkelige oplysning, som i bemærkningerne til højskoleloven er formuleret således: »Oplysning om de folkelige fællesskaber, tolkning af tilværelsen og meningen med livet«. Med udgangspunkt i samtiden ligger folkehøjskolens fremtid derfor i at fastholde de eviggyldige store spørgsmål, som fortiden har overleveret til kommende generationer.

Også fremtidens udfordring til højskolerne vil være at tilbyde folkelig oplysning, så den enkelte får indflydelse på sin egen tilværelse og dermed på samfundets udvikling af demokrati og folkestyre. Højskolen er en mulighed for alle, men det er ikke mindst vigtigt, at mennesker med utilstrækkelig uddannelse og mennesker, der enten er marginaliserede eller på vej til at blive det, ser højskolen som en spændende mulighed.

På Grundtvigs tid var det især bønder og husmænd, der havde et udækket behov for at lære. I fremtiden består denne del af højskolens målgruppe ikke af en bestemt erhvervsgruppe, men af alle dem, der ikke kan følge med og omstille sig til nye tiders skiftende udfordringer, og som ikke kan se et formål i eller overskue at deltage i fællesskabet. Netop på højskolen mødes mennesker med vidt forskellig baggrund. Således vil vi også fremover have brug for et Danmark med folkehøjskoler.

II. FOLKEHØJSKOLERNE OG STATEN

I næsten 150 år har folkestyret bestemt, at der skal ydes statslig støtte til folkehøjskoler. Først som årlige bevillinger på finansloven og i mere end 100 år i form af tilskud i henhold til gældende love. Lovgivningen for folkehøjskoler kan beskrives som en rammelov med stor indre frihed både hvad angår skoleformen og den enkelte selvejende institution.

Højskoler opstår, når visse betingelser er til stede. Forsvinder disse betingelser, så ophører skolerne igen. Siden 1970 er der oprettet 79 højskoler, og 54 er ophørt. Staten garanterer ikke for den enkelte skoles muligheder for at overleve, hvis ikke skolen selv kan skaffe elevgrundlaget.

Aktuelt er nogle højskoler i vanskeligheder. Frem til skoleåret 1993/94 er højskolernes årslevtal steget betydeligt. Herefter er det